

Hanna Starkdal
Ida Helenius
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan
ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö, 2021

NUORISORIKOLLISUUS

Ennaltaehkäisevien palveluiden hyödyntäminen osana syrjäytymisen ja nuorisoriikollisuuden torjuntaa

TIIVISTELMÄ

Hanna Starkdal & Ida Helenius

Nuorisorikollisuus, ennaltaehkäisevien palveluiden hyödyntäminen osana syrjäytymisen ja nuorisorikollisuuden torjuntaa

36 sivua, 3 liitettä

Syksy, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tutkimustiedon ja asiantuntijahaastatteluiden avulla sitä, miten ennaltaehkäiseviä palveluita voidaan hyödyntää osana syrjäytymisen ja nuorisorikollisuuden torjunnassa. Tavoitteena oli kartoittaa Turun kaupungin tarjoamia palveluita, jotka ovat helposti saavutettavissa nuorille ja heidän perheilleen huomioiden Turun kaupungin yhteistyöverkostot. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena oli toimia tiiviinä tietopakettina sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, jotka työskentelevät kyseisen asiakasryhmän kanssa ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa on mukana kehittämispainoinen ote. Opinnäytetyössä on hyödynnetty laajasti teoretietoa ja hyödynnetty teemahaastatteluita työelämäyhteistyön sosiaalialan ammattilaisilta ja anonyymilta, jolla on oma kokemus nuorisorikollisuudesta. Työelämäyhteistyökumppaneina osana opinnäytetyötä ovat Turun ankkuritiimin sosiaalityöntekijä ja Turun sosiaalipäivystyksen perheohjaaja. Haastattelut toteutettiin sähköpostia hyödyntäen kesän 2021 aikana.

E erityisen vahvasti esiin nousi erilaisten riski- ja taustatekijöiden vaikutus nuorisorikollisuuden esiintyvyyteen. Palveluiden pirstaleisuus vaikeutti nuoren ohjautumista tuen piiriin oikea-aikaisesti, ennen ongelmien kärjistymistä. Varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäisevällä työotteella oli merkittävä vaikutus syrjäytymiskäytökseen ja sen myötä nuorisorikollisuuteen.

Opinnäytetyön tuloksista nousi esiin, että Turun kaupungilla on kattavasti nuorille suunnattuja palveluita syrjäytymisen ja nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisyyn. Opinnäytetyöstä saatujen tulosten perusteella, todettiin, että oikea-aikaisesti kohdennetut palvelut ennaltaehkäisevät merkittävästi nuorisorikollisuutta ja siihen liittyviä osatekijöitä. Valtakunnallisesti tulisi kiinnittää erityistä huomiota nuorten riski- ja taustatekijöiden tunnistamiseen ja oikea-aikaiseen palveluohjaukseen matalalla kynnyksellä.

Asiasanat: Nuorisorikollisuus, syrjäytyminen, nuorisolaki, ennaltaehkäisy, väliintulo

ABSTRACT

Hanna Starkdal & Ida Helenius

Juvenile delinquency, the use of preventive services as part of the fight against exclusion and juvenile delinquency

36 p., 3 appendices

Autumn, 2021

Diakonia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services

Bachelor of Social Services

The purpose of the thesis was to find out, with the help of research data and expert interviews, how preventive services could be utilized as part of the fight against exclusion and juvenile delinquency. The aim was to map the services offered by the city of Turku, which are easily accessible to young people and their families, taking into account the cooperation networks of the city of Turku. In addition, the purpose of the thesis was to act as a concise information package for social and health professionals working with that client group from the perspective of preventive work.

This thesis was carried out as a qualitative study, which includes a development-oriented approach. The thesis has made extensive use of theoretical information and utilized thematic interviews with professionals in the social field of working life co-operation and anonymous people who have their own experience of juvenile delinquency. The working life co-operation partners as part of the thesis are the social worker of the Turku anchor team and the family counselor of the Turku Social Emergency Service. Interviews were conducted using e-mail during the summer of 2021.

The impact of various risk and background factors on the prevalence of juvenile delinquency was particularly strong. The fragmentation of services made it difficult for the young person to be directed to the support district in a timely manner, before the problems escalated. At an early stage, the preventive approach had a significant effect on the development of exclusion and, consequently, on juvenile delinquency.

The results of the thesis showed that the City of Turku has comprehensive services for young people to prevent exclusion and juvenile delinquency. Based on the results of the thesis, it was found that timely targeted services significantly prevent juvenile delinquency and related components. Nationwide, special attention should be paid to identifying risk and background factors for young people and providing timely service guidance at low thresholds.

Keywords: Juvenile delinquency, exclusion, youth law, prevention, intervention

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1 Opinnäytetyön aiheen valinta.....	6
2.2 Opinnäytetyön toteutus	6
3 NUORISORIKOLLISUUS SUOMESSA	8
3.1 Nuorisoriikollisuuden eri muodot.....	8
3.2 Lainsäädäntö	9
3.3 Nuorisoriikollisuuden määrät tilastoituna	10
4 NUORISORIKOLLISUUDEN RISKI-JA TAUSTATEKIJÄT	14
4.1 Huono- osaisuuden vaikutukset nuorisoriikollisuuteen	15
4.2 Altistavien tekijöiden tunnistaminen	16
4.3 Suojaavat tekijät	18
5 RIKOSTEN UUSITUMINEN.....	19
6 ENNALTAEHKÄISEVÄN TYÖN MERKITYS	21
6.1 Ennaltaehkäisevät palvelut lainsäädännöissä.....	22
7 TEEMAHAASTATTELUT	23
7.1 Turun Ankkuritoiminnan sosiaalityöntekijän haastattelu.....	23
7.2 Sosiaalipäivystyksen perheohjaajan haastattelu.....	25
7.3 Nuorisoriikollisen anonyymi haastattelu	26
8 ENNALTAEHKÄISEVIEN PALVELUIDEN HYÖDYNTÄMINEN.....	28
8.1 Nuorille suunnattujen palveluiden kartoitus.....	29
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
10 POHDINTA	34
LÄHTEET.....	36
LIITE 1. Haastattelurunko Turun Ankkuritiimin sosiaalityöntekijälle	40

LIITE 2. Haastattelurunko Turun sosiaalipäivystyksen perheohjaajalle 41

LIITE 3 Haastattelurunko rikoksilla oirehtivalle nuorelle 41

1 JOHDANTO

Yhä harvemmat nuoret syyllistyvät vakaviin rikoksiin. Rikollisuus kasaantuu pienelle joukolle nuorista. Rikosten toistumisen ajatellaan liittyvän monialaisiin ongelmiin, jotka esiintyvät yleensä ristiriitoin perheessä, koulupudokkuuteen ja päihteidenkäyttöön sekä muihin elämänhallinnan haasteisiin. Nuorena rikoksiin syyllistyvän on todettu vaikuttavan myös aikuisuudessa rikoskäyttäytymiseen. On ensiarvoisen tärkeää tavoittaa nämä nuoret, jotka ovat vaarassa päätyä rikoskierteen. Ennaltaehkäisevissä toimissa ehkäistään rikosten tielle päätyminen sekä yhteiskunnalle taloudellisesti merkittävät menoerät. (Haikkola, M., 2019, s. 11.)

Nuorisoriikollisuutta tutkitaan paljon ja on suuresti tapetilla yhteiskunnassamme. Aiheesta on olemassa laajasti tutkimustietoa. Koko Suomea järkyttänyt 16-vuotiaan nuoren sadistinen murha Helsingin Koskelassa sai yhteiskunnan heräämään. Tapaus sai valtavasti julkisuutta, ja hyvä niin. Koskelan murhenäytelmä on osaltaan antanut suuntaa opinnäytetyöllemme, ja haluammekin syventyä siihen, miten nuorisoriikollisuutta pystytään ennaltaehkäisemään ja mitkä olisivat varhaisen puuttumisen keinot sekä mitkä ovat altistavat ja suojaavat tekijät.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli perehtyä tutkimustiedon ja asiantuntijahaastatteluiden avulla nuorisoriikollisuuden määriin Suomessa, ennaltaehkäiseviin ja suojaaviin tekijöihin ja siihen, mikä merkitys varhaisen puuttumisen mallilla sekä ennaltaehkäisevällä työllä on nuorisoriikollisuuden ilmaantuvuuteen. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisäksi tuottaa tiivis tietopaketti sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ennaltaehkäisevän työn tueksi. Nuorilla rikosentekijöillä viittaamme henkilöihin, jotka rikosenteko hetkellä ovat 15- vuotta, mutta eivät vielä täyttäneet 21- vuotta (L262/1940).

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Työelämän yhteistyökumppaneina opinnäytetyössämme olivat Turun pääpoliisiaseman ankkuri toiminta ja Turun sosiaalipäivystyksen perheohjaaja, jolla sosiologin kelpoisuus. Turun ankkuritoiminnassa työskennellään alle 18-vuotiaiden rikosten tekijöiden ja rikosten uhrien kanssa. Asiakkaaksi pääseminen ei vaadi rikosilmoitusta ja yhteydessä Ankkuritiimiin voi olla esimerkiksi nuori itse, vanhemmat, koulu tai viranomaisena. Turun ankkuritiimin työ on tavoitteellista toimintaa, jonka tavoitteena on ennaltaehkäistä lastensuojelun asiakkuutta ja katkaista nuoren rikoskierte. Ankkuritiimin tarkoituksena on lisäksi lisätä kaupunkilaisten turvallisuuden tunnetta. Ankkuritiimin työskentelyyn kuuluu olennaisena osana työn jalkauttaminen esimerkiksi erilaisiin tapahtumiin, jossa nuoria on paljon liikkeellä. Työn jalkauttamista tehdään myös kouluihin ja Ankkuri tiimillä on oma ankkuripoliisi. Ankkuritiimissä työskentelee poliisin lisäksi sosiaaliohjaaja ja psykiatrisen sairaanhoitaja sekä sosiaalityöntekijä. Ankkuritiimissä kartoitetaan nuoren tuen tarve ja tarvittaessa käynnistetään kolmen kuukauden kestävä palvelutarpeenarvointi. (Turun kaupunki i.a.)

Turun sosiaalipäivystys vastaa virka-aikaan turkulaisten kiireellisen sosiaalipalveluiden tarpeeseen. Virka-ajan ulkopuolella Turun sosiaalipäivystys vastaa koko Varsinais-Suomen sosiaalipäivystyksestä. Sosiaalipäivystykseen voi olla yhteydessä puhelimitse viranomaiset tai asiakkaat itse. Turun sosiaalipäivystys vastaa keskitetysti turkulaisten lastensuojeluilmoituksiin ja sosiaalihuoltolain mukaisiin ilmoituksiin. Sosiaalipäivystyksestä saa myös sosiaaliohjausta ja neuvontaa. Sosiaalipäivystyksessä työskentelee sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia, perheohjaajia ja kriisityöntekijöitä. Ankkuritoiminta kuuluu osaksi sosiaalipäivystyksen työtä. Perheohjaajat työskentelevät ennaltaehkäisevästi ja työn tavoitteena on ohjata asiakkaita siten, että palvelutarpeenarvioille ei synny tarvetta. Perheohjaajan asiakkaaksi pääsyyn vaaditaan lastensuojeluilmoitus. Perheohjaajien työskentely kestää seitsemän arkipäivää lastensuojeluilmoituksen saapumisen jälkeen. (Turun kaupunki, i.a.)

2.1 Opinnäytetyön aiheen valinta

Opinnäytetyön aiheen valinta eteni poissulkumenetelmän avulla haluttuun lopputulokseen. Molemmille opinnäytetyön tekijöille aiheena “nuoret” oli selkeä valinta. Kun lähdimme pohtimaan sitä, mistä nuoriin liittyvistä ilmiöistä haluaisimme saada lisää tietoa ja mihin perehtyä kunnolla, tuli selkeästi esiin nuorten rikollisuus Suomessa. Päädyimme aiheeseen oman mielenkiintomme lisäksi myös siksi, että aihe on yhteiskunnallisesti tällä hetkellä esillä ja tärkeä.

Jotta opinnäytetyöstämme olisi hyötyä nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille sekä alalle opiskeleville, halusimme koota aiheesta tuotetun tutkimustiedon ja teorian sekä haastatteluiden avulla kokonaisuuden, joka painottuu nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisyyn ja siihen, miten voidaan tunnistaa ne nuoret, jotka ovat vaarassa päätyä rikollisuuden tielle. Lisäksi oman ammatillisen kasvun näkökulmasta, haluamme syvemmin ymmärtää ja tiedostaa, miksi pieni joukko nuorista päätyvät tekemään vakavia rikoksia.

2.2 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli perehtyä tutkimustiedon ja asiantuntijahaastatteluiden avulla nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisyyn ammattilaisen näkökulmasta. Olemme toteuttaneet opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena, jossa on mukana kehittämispainoinen ote. Opinnäytetyössämme on lisäksi mukana laajasti teoriapohjaa, jonka tukena olemme hyödyntäneet teemahaastatteluja sosiiaalialan asiantuntijoilta ja anonyymilta, jolla on kertynyt omaa kokemusta nuorisorikollisuudesta.

Laadullisen tutkimuksen olennainen tavoite on pyrkiä ymmärtämään tutkittavan kohteen laatua, sen ominaisuuksia ja vaikutusta kokonaisvaltaisesti. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus ei ole minkään tietyn tieteenalan tutkimusmetodi eikä sitä ole rajattu vain yhdenlaiseen tapaan tutkia. Laadullista tutkimusta voidaan myös kritisoida, koska ajatellaan, että laadullisen tutkimuksen avulla ei voida saavuttaa tutkittua ilmiötä kokonaisuudessaan. (KvaliMOTV.)

Käytimme opinnäytetyömme laadullisen tutkimuksen tukena teemahaastatteluja. Teemahaastattelu sopii opinnäytetyömme yhdeksi tutkimusmenetelmäksi, koska haastattelut on kohdennettu tiettyyn valittuun aihepiiriin ja haastateltavilla on omia kokemuksia ennalta suunnitellusta aiheesta. Parhaimmillaan teemahaastatteluiden avulla voidaan tuottaa omien kokemusten kautta uutta tietoa työn kehittämisen tueksi. (KvaliMOTV.) Kokemuksen tutkimista tarvitaan, jos sosiaalialan työlaatua halutaan kehittää ja parantaa.

Tutkimustiedon keräämiseen käytimme erilaisia kansainvälisesti hyväksytyjä tietokantoja. Rajasimme tutkimustiedon haun kahteen eri tietokantaan; Finna ja Social Care Online. Teimme hakuja tietokantaan suomeksi ja englanniksi. Hakusanoina käytimme; nuorisorikollisuus Suomessa, nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisy, nuorisorikollisuuden määrät ja nuorisorikollisuuden syyt sekä nuorisolaki. Englanninkielisessä tietokannassa käytimme hakusanoina; Juvenile delinquency, prevention, quantity, reason, cause ja youth law. Koska tutkimustietoa löytyi mielestämme kovin niukasti, teimme myös manuaalisen haun käyttäen Googlea, jossa hakusanat olivat samat, kuin tietokannoissa. Sen avulla löysimme ajantasaista tutkimustietoa, jota pystyimme hyödyntämään opinnäytetyösämme. Tutkimusaineistojen valinnassa rajasimme käyttöön otettavan tutkitun tiedon niin, että sen tuli olla 2000- luvulta.

Tutkimuskysymykset

1. Mitkä taustatekijät vaikuttavat nuorisorikollisuuteen?
2. Lainsäädäntö nuorisorikollisuuden ennaltaehkäisyssä?
3. Onko ennaltaehkäisevät palvelut riittäviä?

3 NUORISORIKOLLISUUS SUOMESSA

Rikollisuus on uhka nuorten hyvinvoinnille. Toistuvan rikollisuuden on todettu olevan yhteydessä elämän eri osa-alueilla, jossa on ongelmia perhe-elämässä, koulutuksessa, työelämässä ja terveydessä sekä vapaa-ajan vietossa. (Haikkola ym., 2019, s. 17.)

Haikkolan ym., (2019) mukaan kahden viime vuosikymmenen aikana nuorten tekemät rikokset ovat vähentyneet, ja vieläkin harvempi nuori syyllistyy toistuvasti uusiin rikoksiin tai vakaviksi luokiteltuihin rikoksiin. Vaikka nuorisorikollisuus Suomessa on laskussa, kasautuvat rikokset pienelle joukolle nuorista. Erityisesti vuosina 2020–2021 on tullut esiin erityisen raakoja nuorten tekemiä väkivallantekoja. Tilastojen mukaan, vuonna 2020 Poliisihallituksen tilastoihin on raportoitu yhteensä kaksikymmentäviisi tapon yritystä, joista ainakin yksi oli alle 18-vuotias tekohetkellä. Jos tuota määrää verrataan vuoden 2019 raportoituihin tapon yrityksiin, joita oli kuusi kappaletta, on ero melko suuri, yli nelinkertainen vuotta aiempaan. Helsingin yliopiston tutkija ja kriminologian yliopiston lehtori Näsi (i.a.) toteaa, että tällä hetkellä on olemassa hyvin pieni prosentti nuoria, joille rikokset kasaantuvat ja yksi selittävä tekijä rikosten raaistumiseen on kuvioon mukaan tulleet huumeet. (Rikosuhripäivystys i.a.).

3.1 Nuorisorikollisuuden eri muodot

Väänänen (2017) on tehnyt pro gradu tutkielman, jossa on tarkasteltu vuonna 1987 syntyneiden omaisuusrikollisuutta kohorttiaineiston avulla. Kivivuoren (2006) mukaan nuorten rikollisuuden yhtenä muotona on piilorikollisuus, jolla tarkoitetaan niitä rikoksia, jotka eivät tule viranomaisten tietoon (Väänänen, 2017, s. 5). Väänänen (2017) tekee tutkielmassaan oletuksen, että piilorikollisuudessa omaisuusrikosten määrä on suuri, koska voidaan olettaa, että pienet rikokset esimerkiksi näpistyksiset kaupoissa ovat rikoksia, joista harva jää kiinni. Kivivuori (2006) käyttää myös termiä ilmirikollisuus, joka toimii vastakohtana käsitteelle piilorikollisuus. Ilmirikollisuudella tarkoitetaan yksinkertaisuudessaan niitä rikoksia,

jotka tulevat viranomaisten tietoon ja nuori saa rikoksesta merkinnän. Piilori-kollisuus ja ilmirikollisuus muodostavat yhdessä kokonaisrikollisuuden. (Väänänen, 2017, s. 5.)

Saari (2009) on todennut, että omaisuusrikokset ovat nuorten tekemistä rikoksista laajin muoto. Omaisuusrikoksiksi luokitellaan näpistykset, myymälävarkaudet ja omaisuutta vahingoittavat teot sekä autovarkaudet. Omaisuusrikosten voidaan todeta olevan laajin rikosmuoto, johon nuoret syyllistyvät. Omaisuusrikosten jälkeen tyypillisimpiä rikosmuotoja ilmenemisjärjestyksessä ovat vahingon teko ja päihteidenkäyttö sekä viimeisempänä väkivaltarikokset. (Väänänen, 2017, s. 7-8.) Lehden (2006, s. 74) mukaan henkirikokset ovat nuorten tekemistä rikoksista harvinaisimpia Suomessa ja tutkimuksen mukaan henkirikosten taustatekijänä on ollut suurimmassa osassa päihteiden sekakäyttö.

3.2 Lainsäädäntö

Suomessa sovelletaan lakia nuorista rikoksentekijöistä, jotka tekohetkellä ovat viisitoista vuotta täyttäneet, mutta eivät ole vielä täyttäneet kahtakymmentä vuotta. (L262/1940). Nuorten tekemistä rikoksista voidaan tuomita seuraavanlaisia rangaistuksia; sakko, nuorisorangaistus, valvonnan alaiseksi ja ehdolliseen sekä ehdottomaan vankeusrangaistukseen. On kuitenkin tuomioistuin päätös, jättääkö alle 18-vuotiaan rikoksentekijän rankaisematta. Jos kuitenkin tuomioistuin päättää antaa rangaistuksen 15–17-vuotiaalle nuorelle, sen tulee olla kolmeneljäsosa siitä, mitä samasta rikoksesta voitaisiin tuomita täysi-ikäiselle henkilölle. Alaikäistä henkilöä eli alle 18-vuotiasta nuorta ei yleensä kuitenkaan tuomita suorittamaan ehdotonta vankeusrangaistusta, joka suoritettaisiin vankilassa. Jos nuorelle langetetaan ehdollinen vankeusrangaistus, voi tuomioistuin päättää, että nuorelle asetetaan ehdollisen vankeusrangaistuksen ajaksi valvoja, joka valvoo tuomion toteutumista. (Minilex, 2015.)

Valvonnan alla toteutettava tuomio on kestoaltaan 4–12 kuukautta. Se voi pitää sisällään sosiaalista toimintakykyä edistäviä toimia, tutustumista työelämään ja

tukea, ohjausta sekä neuvontaa. Näiden toimien tarkoituksena on ennaltaehkäistä nuorta syyllistymästä uudestaan rikoksiin ja vahvistaa nuoren sosiaalista toimintakykyä sekä osallisuutta yhteiskunnassa. Jos kuitenkin nuori rikkoo valvonnan aikana hänelle määrättyjä toimia tai tekee uusia rikoksia, voidaan ehdollinen vankeusrangaistus muuttaa ehdottomaksi, jolloin tuomio suoritetaan vankilassa. (Minilex,2015.)

Jos nuorta epäillään rikoksesta, on Rikosseuraamuslaitoksen varmistettava, että nuorta kuullaan epäilyssä rikosasiassa. Jos kuulemisen todetaan kuitenkin olevan tarpeetonta, nuorta ei tavoiteta tai nuori kieltäytyy kuulemisesta häntä koskevassa asiassa, voidaan seuraamusselvitys laatia edellä mainituista huolimatta. Jos nuori rikoksesta epäilty on alle 18- vuotias, on annettava mahdollisuus kuuluksi tulemiseen nuoren huoltajalle, edunvalvojalle tai muulle vastaavalle nuoren edustajalle. Seuraamusselvityksessä on kuultava lisäksi rikoksen selvittämisen kannalta oleellisia tahoja kuten viranomaistahoja tai asiantuntijoita. Jos nuoren rikos tulee tuomioistuimen käsiteltäväksi, on pidettävä huoli, että tilaisuudessa kuullaan nuoren kanssa työskentelevää sosiaaliviranomaista tai seuraamusselvitystä laatinut Rikosseuraamuslaitoksen työntekijää. (L633/2010.)

3.3 Nuorisoriikollisuuden määrät tilastoituna

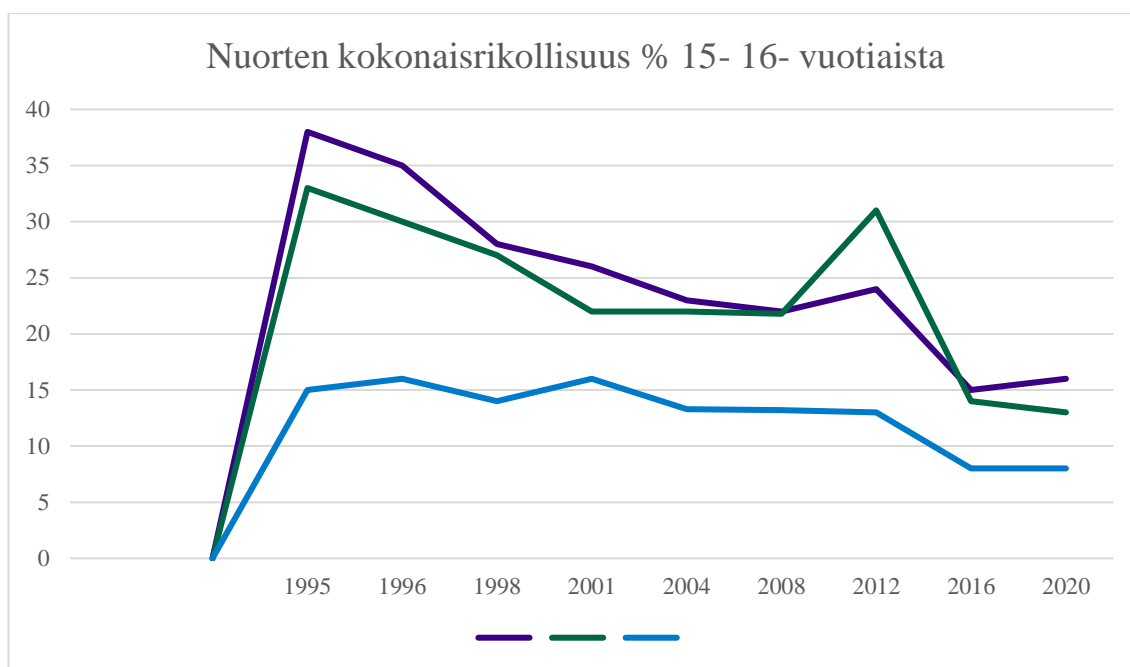
Nuorten tekemät rikokset ovat pysyneet varsin matalalla tasolla. Varastaminen, omaisuusvahingot ja väkivallanteot ovat määrällisesti olleet yleisesti ottaen laskusuunnassa, eikä suurempia nousuja ole ollut vuosien 1995- 2020 aikana. Kuitenkin taulukon 1. perusteella voidaan todeta, että vuonna 2012 omaisuusrikokset lisääntyivät vuoden 2008 mittauksen jälkeen, mutta kääntyi taas merkittävästi laskuun tämän jälkeen. Taulukossa nähtävillä olevan Marihuonan tai Hasiksen käyttö on pysynyt melko samalla tasolla, eikä ole nähtävissä jyrkkää muutosta suuntaan tai toiseen. (Kuvio. 1 & 2.)

Taulukko kuvaa niitä 15- 16 vuotiaita, jotka ovat syyllistyneet joihinkin rikosmuotoihin vähintään kerran vuoden aikana. Ensimmäisessä kategoriassa varastamiseen on sisällytetty varastaminen koulusta tai kaupasta. Toisessa sarakkeessa

ilmoitettu omaisuuden vahingoittamiseen sisältyy vahingonteot koulussa ja vapaa-ajalla ja seiniin piirtely. Väkivallan sarakkeessa mukaan on otettu tappeluihin syyllistyminen julkisilla paikoilla sekä pahoinpitelyt. Huumausaineista mukaan tutkimukseen on valikoitunut Marihuana ja Hasis. Tutkimuksessa ovat olleet koko maan suomenkieliset yläasteikäiset yhdeksännen luokan oppilaat. Vuonna 2020 kyselyyn vastasi 5674 nuorta 74 eri koulusta ympäri Suomea. Ennen vuotta 2012, kysely toteutettiin paperiversiona, jonka jälkeen sitä uudistettiin ja muutettiin verkko-versioksi. Kuviossa 1 on kuvattu prosenttilukuina kokonaisrikollisuuden määrät taulukoituna & kuviossa 2 havainnollistettuna grafiikan avulla. (Kriminologian ja oikeustieteen instituutti, 2021.)

Tutkimusvuosi	Varastaminen %	Omaisuuden vahingoittami- nen %	Väkivalta %	Marihuonan tai Hasiksen käyttö %
1995	38	33	15	4
1996	35	30	16	7
1998	28	27	14	7
2001	26	22	16	9
2004	23	22	13,3	8
2008	22	21,8	13,2	6
2012	24	31	13	9
2016	15	14	8	6
2020	16	13	8	7

Kuvio 1. Nuorten kokonaisrikollisuus. %- 15-16- vuotiaista. (Findikaattori, 2021).

Kuvio 2. Nuorten kokonaisrikollisuus. %- 15-16- vuotiaista. (Findikaattori, 2021.)

Vuonna 1995 15- 16- vuotiaista nuorista varastamiseen syyllistyi 38 %, omaisuuden vahingoittamiseen 33 % ja väkivallan tekoon 15 % sekä Marihuonan tai Hasiksen käyttöön 4 % ikäryhmästä. Seuraavan vuonna 1996 35 % nuorista syyllistyi varastamiseen, vahingontekoon 30 %, väkivaltaan 16 % ja Marihuonan tai Hasiksen käyttöön 7%. Kaksi vuotta sen jälkeen prosenttiluvut ovat hieman laskeneet; Varastamisen osuus oli 28 %, vahingontekoon syyllistymisen 27 %, väkivallan osuus oli 14 % ja Marihuonan tai Hasiksen osuus 7%. Vuonna 2001 samassa järjestyksessä rikosten prosenttiluvut olivat 26 %, 22 % ja 16 % sekä 9 %. Vuonna 2004 ei suurempia muutoksia tapahtunut ja prosenttiluvut pysyivät varastamisen kohdalla 23 %:ssa, omaisuuden vahingoittaminen 22 %: ssa, väkivallanteot laskivat ja olivat 13,3 % ja Marihuonan tai Hasiksen käyttö oli 8 %. Vuonna 2008 nuorista 22 % syyllistyi varastamiseen, 21,8 % vahingontekoon ja 13,2 % väkivaltaan sekä 6 % Marihuonan tai Hasiksen käyttöön. Vuonna 2012 varastaminen ja omaisuuden vahingoittaminen nousivat hieman varastamisen ollessa 24 % ja omaisuuden vahingoittaminen 31 %, väkivalta taas laski ja oli 13 %, kun taas Marihuonan tai Hasiksen käyttö nousi ja oli 9 %. Vuosina 2016 ja 2020 kokonaisprosentit ovat pysyneet melko matalalla. Vuonna 2016 varastamiseen syyllistyneiden nuorten osuus oli 15 %, omaisuusvahinkoihin 14 %, väkival-

tarikoksiin 8 % ja Marihuonan tai Hasiksen käyttöön 6 %. Vuoden 2020 prosenttiosuudet olivat melko samansuuntaisia; varastaminen 16 %, omaisuuden vahingoittaminen 13 % ja väkivalta 8 % sekä Marihuonan tai Hasiksen käyttö 7 %.

4 NUORISORIKOLLISUUDEN RISKI-JA TAUSTATEKIJÄT

Elonheimon (2010, s.23) mukaan nuorisorikollisuuden riskit- ja taustatekijät voidaan jakaa viiteen eri päätyyppiin, joiden on todettu vaikuttavan siihen, kehkeytyykö yksilöstä rikollinen. Viisi vaikuttavaa tausta- ja riskitekijää ovat yksilö, perhe, kaveripiiri ja perhe sekä suurempi yhteisö. Elonheimo (2010, s. 13) toteaa myös tilannetekijöiden vaikuttavan yksilön rikoskäyttäytymiseen, jolla tarkoitetaan sitä, että ympäristöllä ja sen hetkiselällä tilanteella on vaikutusta siihen, tapahtuuko rikos.

Yksilötasolla tarkasteltaessa riski- ja taustatekijöihin lukeutuu merkittävämpänä tekijänä aggressiivinen käytös. Lisäksi muita tekijöitä ovat päihteidenkäyttö, hyperaktiivisuus, impulsiivinen käyttäytyminen ja prososiaalinen käytös, jolla tarkoitetaan käyttäytymistä, jolla on myönteisiä vaikutuksia, mutta tässä kontekstissa se jää puutteelliseksi sekä vaikeus kontrolloida itseään. Rikollisen käyttäytymisen riski- ja taustatekijöiksi on todettu myös olevan yhteydessä erilaisiin psyykkisiin häiriöihin. Psykkisten häiriöiden on todettu vaikuttavan, jos yksilöllä on taipumus häiriökäyttäytymiseen ja antisosiaaliseen persoonallisuushäiriöön, jolle tyypillistä on piittaamattomuus yhteisön ja yhteiskunnan normeihin. Lisäksi ADHD:n ja päihderiippuvuuden sekä psykoottistenhäiriöiden yhteys rikoskäyttäytymiseen on todettu olevan yhteydessä toisiinsa. Jos yksilölle kasautuu monia erilaisia ongelmia, on riski rikollisuuteen suurempi. (Elonheimo, 2010, s. 23-24.)

Perhetekijöiden vaikutus rikolliselle tielle ajautumiseen voidaan ajatella johtuvan erilaista perherakenteista. Perherakenteilla viitataan esimerkiksi vanhempien eroon, yhden vanhemman perheisiin tai perheen muutto toiselle paikkakunnalle. Myös suurperheiden on todettu olevan vaikuttamassa osana taustatekijöitä rikollisen käyttäytymisen mahdollisuuteen. Perheiden sisällä vaikuttavat negatiiviset toimintamallit ovat myös yhteydessä lapsen alttiuteen lisääntyneeseen rikosten tekemiseen. Jos lapsi jää vaille turvaa ja huolenpitoa, eikä valvonta ole riittävää, vanhempien suhteet lapsiin kylmät ja vajavaiset sekä kiintymyssuhteen pulmat, erilaiset konfliktitilanteet perheen sisällä tai erityisen ankara tai välinpitämätön

kasvatus on kohonnut riski rikosten tekemiseen. Myös vanhempien alhainen sosioekonominen asema ja sosiaaliset haasteet ovat osana vanhempien ongelmia ja saattavat heijastua lasten käyttäytymiseen negatiivisesti. (Elonheimo, 2010, s. 24.)

Erityisesti kaverisuhteilla on todettu huomattava myötävaikutus rikosten tekemiseen nuoruudessa. Kavereiden ryhmäpaine rikosten tekemiseen on iso osatekijä, kun ei haluta olla erilainen kuin muut, ja yhteiskunnan normien noudattaminen aiheuttaisi pelon ulkopuoliseksi jäämisestä. Rikollisuuden on todettu olevan myös yhteydessä heikkoon koulumenestykseen ja sitouttamattomuus koulunkäyntiin sekä vaatimattomiin tavoitteisiin koulutuksen suhteen. Yksilöllisten tekijöiden lisäksi esimerkiksi kouluissa vallitseva kulttuuri ja yksilön erityisesti huono- osainen asuinympäristö voivat osaltaan vaikuttaa kohonneen rikoskäyttämisen mahdollisuuteen. (Elonheimo, 2010, s. 24.)

4.1 Huono- osaisuuden vaikutukset nuorisoriikollisuuteen

Huono- osaisuuden käsitteen määrittely on haastavaa, koska sille ei ole olemassa vakiintunutta määrittelyä. (Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 2017). Me viittaamme huono- osaisuudella opinnäytetyössämme erilaisten ongelmien kasaantumiseen yksilöllä, joka vaikuttaa haasteellisesti yksilön hyvinvointiin elämän eri osa- alueilla. Sosiaalilääketieteellisen aikakauslehden julkaisun (2017) mukaan huono- osaisuutta ei voida pitää yksilön ominaisuutena ja lähestulkoon jokainen kokee jossain vaiheessa elämäänsä huono- osaisuutta, mutta se saattaa olla vain tilapäistä ja kohdistua tiettyyn elämäntilanteeseen tai vaiheeseen. Huono-osaisuus liitetään usein mielenterveysongelmiin, koulutuksen puutteeseen tai työttömänä olemiseen. (Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 2017.)

Puska (2019) on laatinut Pro graduna määrällisen tutkimuksen yhdeksäsluokkalaisten nuorten väkivaltaista rikoskäyttämistä selittävästä tekijöistä. Solantaus (2011) mukaan tilapäiset haasteet perheen sisällä esimerkiksi taloudelliset ongelmat eivät vaaranna lapsen kokonaisvaltaisista hyvinvointia ja kehitystä, mutta ongelmien pitkittyessä ne saattavat vaikuttaa lapsen hyvinvointiin vielä nuorena

aikuisenakin. Erityisesti vanhempien taloudelliset ongelmat, pitkäaikaistyöttömyys, asumiseen liittyvät haasteet, päihde-, -mielenterveys-, - ja terveysongelmat sekä perhe- ja lähisuhdeväkivalta ovat huomattavia riskitekijöitä lapsen tasapainoiselle ja turvalliselle kehitykselle. On todettu, että erityisesti vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat heijastuvat esimerkiksi lasten käyttöhäiriöinä. (Puska, 2019, s. 6-7.)

Farrington & Dadid (2005) ja McCord (1999) ovat saaneet tuloksia pitkittäistutkimuksessa, että ne lapset, joiden vanhemmilla on päihde- ja mielenterveysongelmia sekä rikostaustaa, nostavat riskiä myös lapsen myöhemmälle rikospolulle. Erityisesti perheissä, joissa vanhemmat ovat tehneet rikoksia, on heidän lapsella suurempi riski tehdä rikoksia myös. (Puska, 2019, s. 10-11.) Haapasalo (2006) on tehnyt tutkimuksen, jonka mukaan niiden miesten, jotka ovat tehneet rikoksia, on heidän itseistä 19 % tuomittu rikoksista ja äideistä 7 % on tuomittu rikoksista. (Puska, 2019, s. 11.) Voidaan siis todeta, että huono- osaisuudella on kasvava vaikutus myöhempään lapsen tai nuoren rikoskäyttäytymiseen.

4.2 Altistavien tekijöiden tunnistaminen

On tärkeää pohtia sitä, mikä auttaa ammattilaista tunnistamaan erilaisia tekijöitä, jotka mahdollisesti altistavat lasta tai nuorta rikosten tekemiseen. Kun altistavat tekijät tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, pystyttäisiin toimenpiteet kohdentamaan oikea-aikaisesti.

On tehty tutkimuksia, jonka tavoitteena on ollut löytää erilaisia tekijöitä, joiden avulla voitaisiin ennustaa todennäköisyyttä rikolliseen käyttäytymiseen. Kun tutkitaan ja löydetään vastauksia sen avulla näihin kysymyksiin, pystytään myös sen avulla rikollista käyttäytymistä ennaltaehkäisemään. (Pekkarinen ym., 2019, s. 19.) Elonheimo (2010, s. 23) toteaa muutamina tekijöinä kohonneeseen riskiin myöhemmälle rikollisuudelle nuoruudessa olevan säännöllisen tupakoinnin aloittaminen ja humalahakuinen juominen jo varhaisessa iässä. Tämäkään ei kuitenkaan ole aukoton teoria, koska muutamassa muussa tutkimuksessa esimerkiksi Acostan (2012) ja kumppaneiden mukaan ei taas todettu yhteyttä satunnaisten

huumekokeiluiden ja nuorisoriikollisuuden välillä. Acostan ym., (2012) tutkimuksessa kuitenkin joukko nuoria, joita on tutkimuksessa tarkasteltu, on otanta ollut pieni ja rikokset ovat olleet vakavia ja heistä useammalla on ollut huumeriippuvuus, mutta kuitenkin vain pieni osa käytti huumeita säännöllisesti. Näistä voidaan tehdä johtopäätös, jonka mukaan satunnaista huumeidenkäyttöä ei voida pitää selittävänä tekijänä nuorisoriikollisuudelle. (Pekkarinen ym., 2019, s.19.)

Kriminologia tutkii rikollisuutta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Kriminologian empiirisillä tutkimuksilla on saatu melko paljon näyttöä siitä, että yleensä uhri ja rikoksentekijä ovat samaa ikäluokkaa. (Honkatukia & Kivivuori, 2006, s. 26). Yhtenä myöhemmälle rikollisuudelle altistavana tekijänä pidetään sitä, jos nuori on aikaisemmin itse joutunut rikoksen uhriksi. McAran ja McVien (2010) tutkimuksen mukaan aikaisemmin rikoksen uhriksi joutuminen kohottaa merkittävästi riskiä nuoren väkivaltariikollisuudelle. Useimmissa tapauksissa nuoren väkivaltainen käytös onkin selittävänä tekijänä, jossa nuorella on omia kokemuksia rikoksen uhriksi joutumisesta ja muita psykososiaalisia ongelmia kuten vaikeudet ihmissuhteissa, tarkkaavaisuudessa ja tunne- elämän asioissa. (Pekkarinen ym., 2019, s. 19.) Pekkarinen (2019) kumppaneineen suhtautuu tähän tutkimukseen kyseenalaistavasti. Heidän mielestään mahdollisuutena voidaan myös pitää sitä, että nuoren syyllistyminen väkivallan käytön ja sen uhriksi joutumisen yhteyttä voidaan ajatella myös niin, että nuori hakeutuu tilanteisiin, jossa väkivallan käyttö tietoisesti läsnä.

Honkatukia & Kivivuori (2006, s. 7) toteavat, että nuorisoriikollisuuden määriä, syitä ja siihen kohdistuvia erilaisia toimenpiteitä arvioitaessa, tulee kiinnittää erityistä huomiota, että yhteiskunnalliset olot vaikuttavat nuorten tekemiin rikoksiin. Tästä syystä on tärkeää pohtia yhteiskunnallisten muutosten yhteyttä nuorisoriikollisuuteen. Honkatukia & Kivivuori (2006, s.7) korostavat, että monet eri osatekijät viittaavat siihen, että lasten elinolot ovat vaikeutuneet ja näin ollen lasten huostaanotot ovat lisääntyneet. Voidaan siis todeta, että perheiden sisällä vallitsevat elinolosuhteet vaikuttavat nuorten alttiuteen tehdä rikoksia.

4.3 Suojaavat tekijät

Tutkimusten perusteella on löydetty myös erilaisia tekijöitä, jotka suojaavat yksilöiden päätymistä rikollisiksi riskitekijöistä huolimatta tai ainakin merkittävästi vähentää sen riskiä. Erityisesti läheiset suhteet perheeseen ja ystäviin toimivat yksilöä suojaavina tekijöinä. Lisäksi koulu ja työ ja niihin sitoutuminen vähentää rikollisuuden riskiä. Perheen sisällä vallitseva tasapaino ja perheen tuki voivat saada jo nuoren tai lapsen alkaneet ongelmat vähenemään tai lakkaamasta kokonaan. (Elonheimo, 2010, s. 25.)

Suojaavissa tekijöissä käytetään myös käsitettä sosiaalinen pääoma, jolla tarkoitetaan yksilön kykyä toimia osana yhteiskuntaa ja sen normeja. Lisäksi yllättäväksi suojaavaksi tekijäksi osoittautui niin kutsutut internalisoivia piirteitä, jotka pitävät sisällään ahdistuksen ja masennuksen oireita. Tällä on ajateltu tutkimusten mukaan olevan suojaava vaikutus siitä näkökulmasta, että nämä piirteet ennaltaehkäisevät yksilön yhteyksiä niihin ikätovereihin, jotka ovat taipuvaisia rikosten tekemiseen. Suojaavien tekijöiden lisäksi käytetään käsitteitä psyykinen vastustuskyky ja sopeutumiskyky sekä sitkeys. Nämä edellä mainitut käsitteet sisältävät yksilön erilaisia henkilökohtaisia voimavaroja kuten psyykinen voima, tunne- elämän vakaus ja älykkyys sekä sosiaalisen toimintakyvyn vahvuus. Lisäksi oman elämänsä hallinnan tunteella on merkitys suojaavana tekijänä. (Elonheimo, 2010, s.25.)

Elonheimon (2010) mukaan yksilön elämässä saattaa myös tapahtua erilaisia käännekohtia, jotka voivat katkaista jo alkaneen rikoskierteen. Tällaisilla elämän käännekohdilla Elonheimo (2010) tarkoittaa esimerkiksi armeijan suorittamista, naimisiinmenoa, miellyttävän työ- tai koulutuspaikan saamista tai maiseman vaihdosta sekä ystäväpiirin muutosta, jos ystävät ovat rikoskierteessä. Rikosten tekeminen saattaa kuitenkin myös loppua yksilön iän myötä, eikä siihen välttämättä tarvita mitään erityistä käänteen tekevää asiaa. Tätä luonnollista siirtymistä nuoruudesta aikuisuuteen ja sitä kautta rikoksettomaan elämään saattaa kuitenkin haitata esimerkiksi päihdeongelmat, työttömyys tai koulutuksenpuute. (Elonheimo, 2010, s. 25.)

Nuorten suhtautuminen rikosten tekemiseen on muuttunut ja sitä kohtaan ollaan yleisesti tuomitsevimpia kuin kymmenen vuotta sitten. Tätä voidaan kutsua kulttuuriseksi muutokseksi. Aikaisemmin nuorisoriikollisuutta on pidetty erilaisena vaiheena nuoren elämässä tai ajateltu, että rikollisuus johtuu jostakin ongelmasta nuoren elämässä. Tätä ilmiötä voidaan selittää esimerkiksi sillä, että omaisuusrikkokset ovat selvästi vähentyneet. Ajatellaan myös, että rikoksista johtuva merkintä rikosrekisterissä vaikeuttaa tulevaisuudessa taloudelliseen hyvinvointiin, jonka ajatuksen voimalla rikokset nuorten keskuudessa ovat vähentyneet ja niihin suhtaudutaan tuomitsevammin kuin aikaisemmin. (Honkatukia & Kivivuori, 2006, s.8.)

5 RIKOSTEN UUSITUMINEN

Tarkastelemme rikosten uusiutumista vaikuttavien tekijöiden tunnistamisen, ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen näkökulmasta. Suurella osalla ihmisistä, jotka syyllistyvät aikuisiällä rikoksiin, on ollut jo nuoruusiässä rikollista toimintaa. Tutkimusten mukaan 37–60 % suomalaisista miesvangeista uusii rikoksen. On myös tutkittua, että mitä useammin rikosentekijä on ollut vankilassa, sitä todennäköisempää rikollisen toiminnan jatkaminen on. (Rikosentorjuntaneuvosto, 2019.) Rikosten uusiutumiseen, rikolliseen käyttäytymiseen ja ihmisen toimintamalleihin on tärkeää puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Merkittäväksi tekijäksi nousee nuorten kanssa tehtävä ennaltaehkäisevä työ. Ennaltaehkäisevää työtä voidaan tehdä päihdehuollon, nuorisotyön ja erilaisten työpajojen merkeissä. Lisäksi sosiaalihuollon kohdistamat tukitoimet perheeseen ja nuoreen voivat olla merkittäviä syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta. Vaikkakin nuorisoriikollisuus on Suomessa vähentynyt, se ei poista ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen merkitystä suhteessa aikuisiällä tehtyihin rikoksiin. (Rikosentorjuntaneuvosta, i.a.)

Nuorisrikollisuuteen ei ole yhtä yksiselitteistä syytä, mutta sen taustalta on pystytty tutkimuksin havaitsemaan tyypillisiä taustatekijöitä rikollisen käyttäytymiseen. Nuorten kohdalla voidaan puhua rikoksilla oirehtimisesta ja rikollisuus tyypillisesti nitoutuu yhteen muiden haastavien elämän osa-alueiden kanssa. Nuoruus on tärkeä nivelvaihe siirtyessä kohti aikuisuutta, jolloin nuorten erityinen tuen tarve tulisi tunnistaa ajoissa, ennen rikoksilla oirehdintaa ja kohdentaa oikea-aikaisesti oikeat tukitoimet nuoreen sekä nuoren perheeseen. (Rikoksentorjunta-neuvosto, i.a.)

On tutkittua, että nuoren rikollisuuden uusiutumiseen vaikuttaa saatujen palveluiden pirstaleisuus yhdessä sen kanssa, että palveluiden vaikutusta yksilöön ei seurata riittävästi. (Oikeusministeriö, 2019.) Nuoren rikollisuuteen puuttumisessa keskiöön nousee yksittäisten työntekijöiden ja kuntien työskentelymallit, mutta valtakunnallisesti rikollisuuden torjumiseen ei ole olemassa yhtä yhtenevää mallia. Oikeusministeriön (2019) tutkimuksessa myös ilmenee, että nuoren asuinpaikkakunnalla on merkittävä vaikutus saatujen ennaltaehkäisevien tai rikoksien uusintaa torjuvien palveluiden laatuun.

Nuoren elämänkaaren kannalta olennaisiksi tekijöiksi muodostuvat aiemmin eletty elämä, perhe ja sosiaaliset suhteet sekä perheen sosioekonominen asema yhteiskunnassa. Huono-osaisuus on ylisukupolvista, joten huono-osaisuuden tunnistaminen on tärkeää. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, i.a.)

Puututtaessa nuoren rikoksilla oirehtimiseen tulee rikollisuuteen puuttumisen lisäksi kiinnittää huomio taustatekijöihin. Olennaisia tekijöitä ovat myös nuoren oma temperamentti ja asenteet yhteiskuntaa kohtaan sekä kaveripiiri. Uusintarikollisuutta ehkäistäessä nuoren kohdalla tulee selvittää myös muut taustalla vaikuttavat tekijät ja niiden vaikutus suhteessa rikolliseen käyttäytymiseen.

6 ENNALTAEHKÄISEVÄN TYÖN MERKITYS

Onnistuneella ennaltaehkäisevällä työllä voidaan saavuttaa paljon ja kysyntä ennaltaehkäisevälle työlle nousee erityisesti silloin, kun huolet ovat päässeet kasautumaan suuremmaksi. Ennaltaehkäisevä työ lisää hyvinvointia, vähentää ongelmien kasautumista ja sillä on myös yhteiskunnalle taloudellista merkitystä; mitä varhaisemmassa vaiheessa ongelmiin päästään pureutumaan, sitä todennäköisemmin tarjottujen palveluiden kustannukset pysyvät alhaisempina. (THL, 2020.)

Suomen nuorisoyhteistyö Allianssin (2020) mukaan nuorena syrjäytyvän henkilön aiheuttamat kustannukset yhteiskunnalle ovat 1,2 miljoonaa hänen elinkaarensa aikana. Valtiontalouden tutkimuskeskuksen arvion mukaan syrjäytymisen kestäessä koko odotettavissa olevan työiän, eli noin 40 vuoden ajan on yhdestä syrjäytyneestä aiheutuva kansantulon menetys noin 700 000 euroa. Vastaava julkisen talouden menetys on noin 400 000 euroa (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2017).

Lastensuojeluliiton tutkimuksen (2012) mukaan päihde- ja rikoskierteeseen ajautunutta nuorta pystyttäisiin auttamaan arviolta 5500 eurolla lastensuojelutarpeen selvityksen jälkeen, esimerkiksi hyödyntäen erityisnuorisotyön ja koulun yhteistyötä. Vastaavasti kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon johtanut kriisiytyneet tilanne nostaa kustannukset moninkertaisiksi (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2020).

Merkittäväksi tekijäksi ennaltaehkäisevän työn onnistumisessa nousee palveluiden helppo saavutettavuus ja tunnettavuus. Nuoret voivat helposti löytää esimerkiksi oman kotikaupunkinsa nuoristotiloille, mutta monet ennaltaehkäisevät palvelut vaativat tyypillisesti ulkopuolisen tahon ohjausta. Tämä edellyttää kuntien puolelta valvotun palveluiden mainostamista, yhteistyön tehostamista eri nuorten ympärillä toimivien tahojen kanssa, sekä yksittäisten työntekijöiden ohjausosaamista palveluiden piiriin. Lisäksi ennaltaehkäisevään työhön tulee huomioida kuntien budjeteissa, mikäli ennaltaehkäisevää työtä lakkautetaan tai siihen

ei panosteta, saattaa se lisätä taloudellista kuormitusta palvelujan toisesta päästä.

Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (2020), mainitaan, että kaupungilla on ennaltaehkäisevää työtä varten strategia, jonka tarkoituksena on tarjota kattavasti palveluita ja vähentää ongelmien kasautumista nuorten kohdalla.

6.1 Ennaltaehkäisevät palvelut lainsäädännöissä

Ennaltaehkäisevät palvelut eivät ole pelkästään kuntien harkinnanvaraista toimintaa, vaan työskentelyä ja toimintaa määrittää myös lainsäädäntö. Ennaltaehkäisevästä työstä säädetään sosiaalihuoltolaissa, lastensuojelulaissa, sekä päihdehuoltolaissa. Suomessa lainsäädäntö siis velvoittaa kuntia huolehtimaan ennaltaehkäisevän työn toteutuksesta. Varhainen tuki on nuorten ja heidän perheidensä oikeus, joka tulisi toteutua siten, että ongelmiin päästäisiin pureutumaan riittävän ajoissa. (L1301/2014; (L417/2007; (L 41/1986.)

Sosiaalihuoltolaki velvoittaa kunnat järjestämään neuvontaa ja ohjausta sosiaalipalveluista. Neuvonnalla voidaan tukea hyvinvointia edistäviä valintoja ja toimintatapoja. Rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu tavoitteelliset toimet sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi, sekä tiedottaminen asiakkaiden tarpeista sosiaalipalveluita tuottavalle toimielimelle. Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden, lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen ovat sosiaalihuoltolaissa määriteltyä toimintaa. (L1301/2014.)

Lastensuojelulaki käsittelee ennaltaehkäisevää lastensuojelua, jonka avulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä, sekä hyvinvointia. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan, jota annetaan muun muassa opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, sekä neuvolapalveluissa, että terveydenhuollossa. (L417/2007.)

Päihdehuoltolaki velvoittaa sosiaalihuoltolautakuntaa ja kunnan muita viranomaisia ehkäisemään alkoholin ja muiden päihteiden ongelmakäyttöä lisäävien olosuhteiden ja elämäntapojen syntymistä. Päihteiden ongelmakäyttöä on seurattava kunnassa, sekä välitettävä tietoa ongelmakäytön syntyyn, ehkäisyyn ja hoidettavuuteen liittyvistä tekijöistä. Tämä tarkoittaa käytännön tasolla ennaltaehkäisevien päihdepalveluiden järjestämistä kunnissa, siten että, niiden piiriin voidaan hakeutua oma-aloitteisesti ja asiakkaan itsenäistä toimintaa tukien. (L 41/1986.)

7 TEEMAHAASTATTELUT

Toteutimme laadullisen tutkimuksen tueksi teemahaastatteluita. Hyödynsimme haastatteluita toteutettaessa etäyhteyksiä. Haastattelukysymykset on lähetetty haastateltaville sähköpostin välityksellä. Koimme, että tällä tavalla haastateltavalla on aikaa tutusta kysymyksiin rauhassa ja pohtia niihin vastauksiaan.

7.1 Turun Ankkuritoiminnan sosiaalityöntekijän haastattelu

Turun Ankkuritoiminnan sosiaalityöntekijän Outi Järven (henkilökohtainen tiedonanto 22.10.2021) kirjallisen haastattelun mukaan Ankkuritoiminnassa on käytössä ennaltaehkäisevä malli. Kun ensikertalaisesta nuoresta saapuu lastensuojeluilmoitus tai rikosilmoitus, kutsutaan hänet tapaamiselle. Asiasta riippuen tapaamiselle osallistuu sosiaalitoimen edustus, poliisi ja sairaanhoitaja. Tapaamisella pidetään nuorelle puhuttelu ja kasvat keskustelu. Keskustelussa nuoren kanssa käydään perusteellisesti läpi mihin jatkorikollisuus voi johtaa esimerkiksi tuomiot ja ulosottovelat.

Tarvittaessa sosiaalityöntekijä avaa palvelutarpeen arvion, jonka aikana nuoren tuen tarvetta arvioidaan. Vaikka palvelutarpeen arviota ei avata, voi nuori jatkaa silti tukikäyntejä sairaanhoitajan tai sosiaaliohjaajan luona. Nuori voidaan ohjata

suoraan myös tarvittaviin jatkopalveluihin esimerkiksi nuorisopoliklinikalle tai järjestötoimintaan. (Outi Järvi, sosiaalityöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto, 22.10.2021.)

Ankkurissa käsitellään lapsen tai nuoren rikollisuus, rikoksen uhriksi joutuneet lapset ja nuoret, lapsen tai nuoren väkivaltainen käytös, radikalisoituminen ja huumausaineiden käyttö sekä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Asiakkuuteen tulevan pitää olla ensikertalainen tai aiemmasta asiakkuudesta tulee olla jo aikaa. (Outi Järvi, sosiaalityöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto, 22.10.2021.)

Ankkurin sairaanhoitajan prosessit voivat kestää yhdestä tapaamisesta lukuisiin tapaamisiin, ajallisesti usean kuukauden ajalla. Suurin osa saapuneista ilmoituksista käsitellään 7 arkipäivän kuluessa. Tarvittaessa avataan palvelutarpeen arvio, joka voi kestää enintään kolme kuukautta. (Outi Järvi, sosiaalityöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto, 22.10.2021.)

Yhteistyökumppaneina toimii ROKKI-työskentely, lasten ja nuorten poliklinikka, jotka tekevät päihdearvioita. Tiimissä on itsessään jo terveydenhuollon edustus, joten varsinaista yhteistyötä ei tehdä muiden tahojen kanssa selvitysten aikana. Ajalla 1.1.2021-31.7.2021 tilastoinnissa näkyy, että uusijoita on ollut 6 prosenttia. Nämä ovat siis uusijoita ensikertalaisista. (Outi Järvi, sosiaalityöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto, 22.10.2021.)

Tilastojen valossa näkyy, että ennaltaehkäisevä toiminta toimii. Mikäli Ankkuripoliiseja olisi enemmän voitaisiin laajemmin jalkautua kouluille ja nuorisotiloihin. Tällä hetkellä nuorten väkivalta ja varkaudet ovat isossa osassa. Väkivalta on myös raaempaa kuin aikaisemmin, ja sitä harjoittavat yhä nuoremmat. Teot myös useasti kuvataan sosiaaliseen mediaan, eli niissä on mukana nöyryyttämiselementti.

Sosiaalityöntekijä Outi Järvi (henkilökohtainen tiedonanto, 22,10.2021) kokee, että Ankkuritoiminta on onnistunut useimmiten ensikertalaisten kohdalla, koska asiaan puututaan nopeasti ja tehokkaasti. Turun seudulla on kuitenkin suuri määrä lapsia ja nuoria, joilla nuorisoriikollisuus on jo melkein elämäntapa, vuosia

jatkunutta toimintaa. Nämä nuoret ovat useasti sijoitettuja nuoria, eikä välttämättä kotoisin Turun alueelta. Nuorisorikollisuus Suomessa on tilastojen valossa pysynyt suhteellisen samoissa määrässä vuosien saatossa, mutta raaistunut.

Outi Järvi (sosiaalityöntekijä, henkilökohtainen tiedonanto, 22.10.2021) toivoo vahvempia resursseja esimerkiksi nuorisotiloille, joissa nuoret viettävät aikaa. Suuret koulupoissaolot ovat myös useasti yhteydessä nuorisorikollisuuteen, joten nuorten koulunkäynnin tukemisiin pitäisi saada enemmän resursseja.

7.2 Sosiaalipäivystyksen perheohjaajan haastattelu

Turussa näkyvät kunnan omat palvelut, sekä kolmannen sektorin palvelut. Sosiaalipäivystyksen perheohjaajien työ on myös ennaltaehkäisevää ja tarkoituksena on hyödyntää Turun kaupungin ennaltaehkäiseviä palveluita ja tehdä laaja-alaisesti palveluohjausta. Tavoitteena on se, että asiakkaat saisivat palveluohjausta yhdestä paikasta oikea-aikaisesti. (Tuua Lehtilä, perheohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto, 26.8.2021.)

Ennaltaehkäisevistä palveluista toimii MLL, Linkki-toiminta, Turun ohjaamo ja Et-sivä Nuorisotyö, sekä Nuorten Turvatalo. Nämä ovat mielestäni toimivia siksi, että näiden palveluiden piiriin pääsee matalalla kynnyksellä ja ongelmiin puututaan tehokkaasti. (Tuua Lehtilä, perheohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto, 26.8.2021.)

Kynnys lastensuojeluilmoituksen tekoon on edelleen suuri eri toimijoilla. Lastensuojeluilmoituksia aletaan usein tehdä vasta silloin kuin ongelmat/haasteet ovat jo suuria. Tämä hankaloittaa tilanteiden hoitamista. Toivottavaa olisi, että nuorten pahoinvointiin puututtaisiin matalammalla kynnyksellä, jolloin ennaltaehkäiseviä palveluita olisi mahdollista hyödyntää oikea-aikaisesti. (Tuua Lehtilä, perheohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto, 26.8.2021.)

Mielestäni tyypillisimpiä merkkejä varhaisesta tuen tarpeesta voivat olla:

- Koulun käymättömyys tai arvosanojen äkillinen lasku

- Alkoholikokeilut tai muut päihdekokeilut
- Itsetuhoisuus
- Psykkisen oireilun alkaminen
- Kasvatusriidat kotona
- Vanhempien psyykinen vointi
- Huolto- ja tapaamisriidat

Yksinäisyys, kaveriporukan ulkopuolelle jääminen. (Tuua Lehtilä, perheohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto, 26.8.2021.)

Korona-aika on lisännyt koulun käymättömyyttä ja koulupudokkaita, joka näkynyt myös psyykkisen voinnin huonontumisena. Tilastollisesti nuorten päihdekokeilut ovat myös lisääntyneet viimeisen vuoden aikana merkittävästi. Perheohjaajan työssä nuorisoriikollisuus näyttäytyy esimerkiksi siten, että nuori on tullut pahoinpidellyksi tai nuori on näpistellyt. (Tuua Lehtilä, perheohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto, 26.8.2021.)

Viikoittain on käsittelyssä nuorten asioita, jotka koskettavat jollakin tapaa rikollisuutta. Tieto sosiaalipäivystykseen kulkeutuu lastensuojeluilmoitusten kautta, ilmoittajana voi olla kuka tahansa henkilö, jolla huoli tilanteesta on herännyt. (Tuua Lehtilä, perheohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto, 26.8.2021.)

Lisäämällä palveluihin henkilöstöresurssia, jota apua olisi nopeammin ja tehokkaammin saatavilla. Lisäksi psyykkiseen oireiluun olisi hyvä saada enemmän palveluita, joiden piiriin olisi mahdollisimman helppo hakeutua. Koen myös, että palvelujärjestelmä on edelleen pirstaleinen, osa peruspalveluista riittämättömiä ja erityistä tukea vaativien palvelut täysin irrallinen kokonaisuus peruspalveluista. (Tuua Lehtilä, perheohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto, 26.8.2021.)

7.3 Nuorisoriikollisen anonyymi haastattelu

Haastattelu on toteutettu haastateltavan omasta pyynnöstä anonyymisti.

Olin 12- vuotias, kun ensimmäiset lievemmat rikokset alkoivat näpistelyllä kaupasta. Kaupasta näpistelin lähinnä alkoholijuomia. Myöhemmin kuvioihin tuli kannabiksen hallussapito- ja käyttörikokset. Teini- ikäisenä noin 15- vuotiaana alkoi väkivaltainen käyttäytyminen. Väkivalta kohdistui esimerkiksi näpistyksiin väliin tuleviin vartijoihin. (Anonyymi, henkilökohtainen tiedonanto, 21.9.2021.)

Rikoksilla oireiluun vaikutti mielestäni vanhempien riitaisa avioero. Koin välit vanhempiini huonoiksi ja rikkonaisiksi, enkä saanut mielestäni tarpeeksi tukea vanhemmiltani sopeutuakseni uuteen elämäntilanteeseen. Äidilläni oli heikko taloustilanne, joka vaikutti haastavasti elinolosuhteisiin, eikä minulla ollut juuri koskaan rahaa käyttää mihinkään omaan, joka taas vaikutti mielestäni tarpeeseen näpistellä. Koulussa alkoi mennä huonosti, enkä jaksanut keskittyä opiskeluun. Yhdeksännen luokan lähestyessä loppuaan, keskiarvo oli niin huono, että jatko- opiskelupaikkaa oli mahdoton saada. (Anonyymi, henkilökohtainen tiedonanto, 21.9.2021.)

Olisin tarvinnut tukea koulunkäyntiin ja perheen sisäisten ristiriitojen selvittämiseen. Kuitenkin ainoa tuki mikä minulle tarjottiin, oli lastensuojelulaitokseen sijoittaminen. Olen aina kokenut, että se ei auttanut minua ja se sai minut kapinoimaan entistä enemmän. (Anonyymi, henkilökohtainen tiedonanto, 21.9.2021.)

Loin ympärilleni vahvat suojamuurit, joita pidin yllä erittäin uhmakkaalla käytöksellä ja alentavalla kielenkäytöllä toisia ihmisiä kohtaan. Koin, että minun kansani ei jaksettu enää yrittää. Huonosta käytöksestä johtuen, en saanut koskaan positiivista palautetta tai kannustusta, jota olisin kuitenkin todellisuudessa tarvinnut. Toivon, että ammattilaiset ottaisivat nämä asiat enemmän huomioon haastavienkin nuorten kohdalla, että huonosta käytöksestä huolimatta ei pidä luovuttaa. (Anonyymi, henkilökohtainen tiedonanto, 21.9.2021.)

Haluaisin muistuttaa samassa tilanteessa olevia nuoria koulunkäynnin tärkeydestä. Kun pysyy erossa kaikista hankaluuksista, niin elämä on paljon helpompaa. Laittomuuksien tekeminen ja huono käytös ovat itseään ruokkiva kehä, josta on vaikeaa päästä irti.

8 ENNALTAEHKÄISEVIEN PALVELUIDEN HYÖDYNTÄMINEN

Yleisenä yhteiskunnallisena huomiona mielestämme on, että nuorten rikollisuuden puuttumisesta puhutaan paljon, mutta kokonaisuus puuttumiseen on hajanaista ja eri toimielimissä vaihtelevasti tapahtuvaa. Ammattilaisten on tärkeää tiedostaa, että asiakkaana olevien nuorten kotikaupungin palvelujärjestelmän tuntemus ja oikea-aikaisesti palveluihin ohjaaminen ovat tärkeä osa ongelmien ennaltaehkäisyä.

Olemme havainneet, että yhtenäistä kokonaisuutta on ammattilaistenkin hankala muodostaa, eikä syrjäytymiskehitystä välttämättä tunnisteta riittävän ajoissa. Usein ongelmiin puututaan ja reagoidaan vasta siinä vaiheessa, kun ongelmat ovat päässeet kasautumaan ja nuoren tilanne alkaa näyttäytyä äärimmäisen hankalana. Kynnys puuttua ongelmiin on korkealla ja tyypillistä on, että tilannetta jätetään seuraamaan liian pitkäksi aikaa ilman väliintuloa.

Olemme aiemminkin jo todenneet, että nuorten kohdalla voidaan puhua rikoksilla oirehdinnasta. Olennaista ammattilaisten työskentelyssä olisi tuntee oman työskentelykuntansa palvelujärjestelmät, sekä yhteistyöverkostot, joiden avulla tukea olisi nuorelle saatavilla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ennen ongelmien syntymistä. Suomessa ennaltaehkäisevät palvelut ja palvelut ylipäättään nuorille vaihtelevat paikkakunnittain, joten olemme opinnäytetyössämme keskittyneet Turun kaupungin palvelujärjestelmään.

Olemme perehtyneet kaupungin itsetuotettuihin palveluihin, sekä kolmannen sektorin matalan kynnyksen palveluihin. Nostamme esiin keskeisiä ennaltaehkäiseviä palveluita, joissa työskennellään nuorten kanssa jo ennen syrjäytymistä tai rikoksilla oirehdintaa. Olemme keränneet tiedot palveluista hyödyntäen julkisesti saatavilla olevaa tietoa.

8.1 Nuorille suunnattujen palveluiden kartoitus

Turun kaupungin perheneuvola työskentelee niiden perheiden kanssa, joissa on 0–18-vuotiaita lapsia ja nuoria. Perheneuvolaan voi olla itse yhteydessä, tai tulla ammattilaisen lähettämänä. Perheneuvolasta nuoren, sekä nuoren perheen on mahdollista saada apua monenlaisiin ongelmatilanteisiin. Perheneuvola tarjoaa esimerkiksi psykologin palveluita, tukea nuoren haasteelliseen käytökseen, vuorovaikutusongelmiin, ihmissuhdeongelmiin ja perheen sisäisiin ristiriitoihin. Lisäksi ammattiapua on mahdollista saada vaikeisiin kriisitilanteisiin. Perheneuvola voi myös perheen luvalla tehdä yhteistyötä nuoren muiden verkostojen kanssa. Asiakkuus perheneuvolassa on maksutonta. (Turun kaupunki, i.a.)

Nuoren opiskelupaikan koulukuraattoriin tai koulupsykologiin voi olla yhteydessä nuori itse, nuoren vanhemmat tai muu nuoren kanssa yhteistyötä tekevä taho. Koulujen kuraattori- ja psykologi toiminnalla pyritään mahdollistamaan keskusteluapua nuorelle kaikissa haastavissa tilanteissa. Keskusteluapu voi olla kertaluontoista tai useamman kerran tapahtuvaa, riippuen yksilöllisesti nuoren tilanteesta ja tuen tarpeesta. Koulukuraattorien ja koulupsykologien avulla pyritään tukemaan myös nuoren koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa. Syitä koulukuraattorille hakutumiselle voivat olla nuoren alakuloisuus, perheongelmat, stressi tai ahdistuneisuus. Tarvittaessa nuori voidaan myös ohjata vahvemman tuen piiriin. (Turun kaupunki, i.a.)

Turun kaupungilta löytyy 17 nuorisotilaa, sijoiteltuna eri asuinalueille. Nuorisotilojen tarkoituksena on turvata nuorille rauhallinen ajanviettopaikka, jossa voi harrastaa, pelata ja olla yhdessä muiden kanssa. Työn tarkoituksena on lisätä nuorten osallisuutta, lisätä nuorten keskinäistä vuorovaikusta ja mahdollistaa koulutettujen ohjaajien läsnäolo. Kouluissa tehtävä nuorisotyö on osana koulujen arkea. Nuorisotyötä tekevät ohjaajat ovat koulun ulkopuolella tavattavissa myös nuorisotiloilla. Nuorisotyön toiminta on monipuolista toimintaa, joka ulottuu myös koulun ulkopuolelle. Koulun sisällä nuorisotyö tarjoaa nuorille esimerkiksi välituntitoimintaa, ryhmäytymisharjoituksia, yksilötyötä, sekä pienryhmätoimintaa. Näi-

den avulla voidaan myös puuttua tehokkaasti nuorten yksinäisyyteen, koulukiusaamiseen ja vaikuttaa myönteisesti opiskelumotivaatioon. Kouluajan ulkopuolella nuorisotyö järjestää lomien aikana leiritoimintaa. (Turun kaupunki, i.a.)

Etsivän nuorisotyö on suunnattu nuorille 15-29 vuotiaille turkulaisille. Työn tarkoituksena on tukea nuoria ja torjua nuorten syrjäytymistä, sekä koulu- ja työelämästä putoamista. Etsivän nuorisotyön piiriin voi itse hakeutua tai nuorta voi ohjata heidän toimintansa piiriin. Etsivältä nuorisotyöltä saa apua tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen, keskusteluapua, tukea ja ohjausta erilaisten lomakkeiden käyttöön. Nuorten työpajatoimintaa järjestetään kolmessa eri toimipisteessä. Kaikkien työpajojen pääperiaate on sama kuin, etsivällä nuorisotyöllä; tukea elämönhallintaa, auttaa suunnitelmien tekemisessä, tarjota keskustelu-apua ja torjua syrjäytymistä. Työpajoilla on myös aktiivista toimintaa, kuten käsitöitä, kokkausta ja eri harrastusmuotoihin tutustumista. Nuorten neuvontapalveluihin voi ohjautua myös itse tai jonkun muun ohjaamana. Aukioloajojen puitteissa paikan päälle saa mennä ilman ajanvarausta. Neuvontapalvelut tarjoavat apua mm. asunnon etsintään, työnhakuun ja vapaa-ajan toimintaan, kuten harrastusten etsimiseen. Neuvontapalvelut tarjoavat nuorelle asioiden hoitoa varten skannerin, tietokoneen ja kopiokoneen. (Turun kaupunki, i.a.)

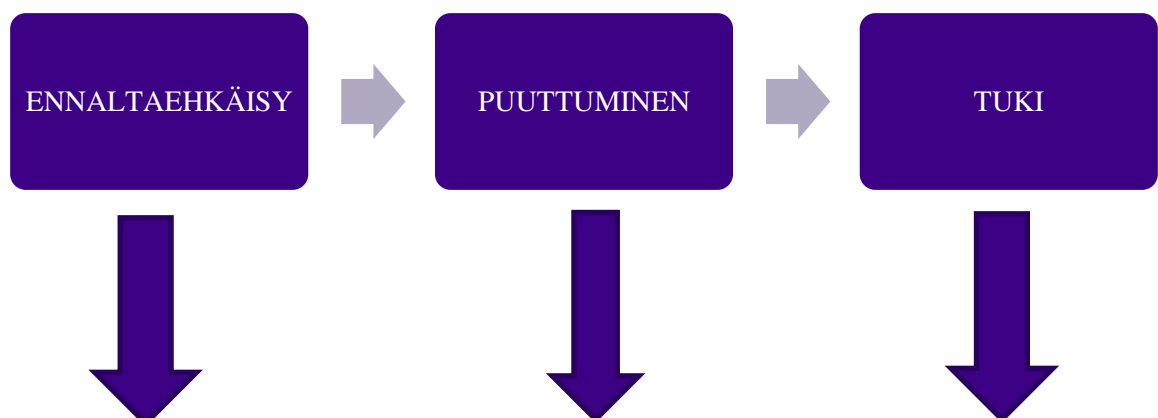
Tyttöjen talolla on kaksi eri toimipistettä, Turun keskustassa ja Varissuolla. Tyttöjen talolla voi viettää vapaa-aikaa yksin tai muiden nuorten kanssa. Tyttöjen talo tarjoaa keskusteluapua, sekä ryhmämuotoista toimintaa. Lisäksi tyttöjen saa apua läksyihin, seksuaalineuvontaa, ja seksuaaliväkivaltatyötä, sekä kotinuorisotyötä. Kotinuorisotyö on jalkautuvaa työtä, jota tehdään nuorten kotona tai yhdessä sovitussa paikassa. Työskentelymuodot kotinuorisotyössä ovat samat kuin Tyttöjen talolla. Työn tarkoituksena on puuttua ja tarjota tukea nuorten erilaisiin elämänvaiheisiin yksilöllisyys huomioiden. Tukea on tarjolla myös nuorten vanhemmille. Tyttöjen talolla käyminen on maksutonta ja kaikille 10–28-vuotiaille nuorille avointa toimintaa. (Mimmi, i.a.)

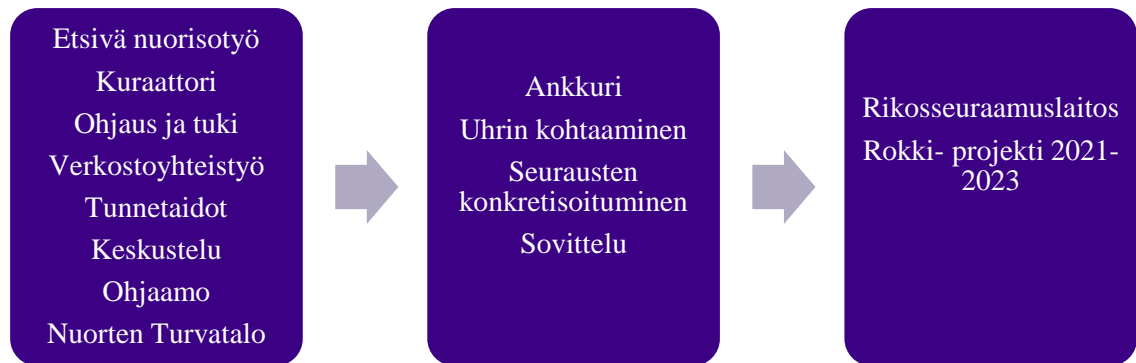
Tarkoitettu 10-18 vuotiaille nuorille, sekä heidän vanhemmilleen. Toiminnan tarkoituksena on tarjota nopeasti keskusteluapua matalalla kynnyksellä murrosiän ja vanhemmuuden haasteissa. Linkki-toimintaan kuuluu nuorille suunnatut Ren-

noX-hyvinvointiryhmä, sekä FiiliXissä-tunnetaitoryhmä. Ryhmissä käsitellään esimerkiksi stressinhallintaa, itsetuntemukseen liittyviä asioita, vahvistetaan tunnetaitoja ja saadaan vertaistukea muilta nuorilta. Koko perheelle Linkistä löytyy MeiXi-perhetyöskentelyä, jossa yhdessä perheenä tehdään eri teemoin harjoituksia perheen keskinäisten ristiriitojen tai haasteiden ratkaisemiseksi. Lisäksi tarjolla on yksilöllistä keskusteluapua nuorelle itselleen tai nuoren vanhemmille/vanhemmalle. Linkkiin voi olla yhteydessä ennaltaehkäisevästi kaikissa asioissa, kuten myös suuremmissakin asioissa. Toiminta on maksutonta. (Linkkitoiminta, i.a.)

Turvatalon toiminta on kokonaisvaltaisesti nuorta tukevaa, jolla pyritään ennaltaehkäisemään nuoren ja hänen perheensä ristiriitojen ja mahdollisten ongelmien kriisiytymistä. Heidän tunnetuimpia palveluitaan ovat kriisimajoitus, keskusteluapu ja näpistyskeskustelut. Lisäksi turvatalolta saa apua nuoren unirytmien korjaamiseen, läheissovitteluun ja läheisneuvonpitoon. Tarjolla on myös itsenäistymiseen tukea, sekä tukea verkossa Sekaisin-chatista. (Punainen Risti, i.a.)

Tukihenkilötyötä tehdään varhaisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten kanssa. Tukihenkilötoiminta perustuu vapaaehtoistyöhön, joka on ammatillisesti ohjattua ja tavoitteellista. Tukihenkilötoiminta ei korvaa ammattityötä, mutta perustuu yhteisiin laatukriteereihin ja eettisiin periaatteisiin. Tukihenkilön kanssa nuori voi tutustua esimerkiksi uusiin harrastuksiin, käydä elokuvissa tai ravintoloissa ja viettää mielekästä vapaa-aikaa. Kaveritukihenkilön kanssa vapaaehtoinen aikuinen on rinnalla kulkija lapsen tai nuoren elämässä. Tapaamiset ovat yleensä kaksi kertaa kuukaudessa, muutaman tunnin kerrallaan. Tukihenkilöä voi hakea itse tai ammattilaisen ohjaamana. (MLL, i.a.) Kuviossa 1. voidaan nähdä työn prosessit eri vaiheissa.

Kuvio1. Lasten ja nuorten kanssa tehtävän työn vaiheet

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuskysymyksinä oli, mitkä taustatekijät vaikuttavat nuorisorikollisuuteen ja toimivat altistavina tekijöinä ja mitä lainsäädäntö määrittää nuorisorikollisuudesta ennaltaehkäisevistä palveluista sekä onko ennaltaehkäisevät palvelut riittäviä. Saimme tutkimuskysymyksiimme kattavasti tietoa ja vastauksia. Ennaltaehkäisevät palvelut vaihtelevat paljon kunnittain, joten aiheen rajaus yhteen kaupunkiin oli välttämätön, jotta opinnäytetyön rajaus on selkeämpää.

Johtopäätöksenä toteamme, että ennen nuorisorikollisuutta taustalla on lähestulkoon aina jonkin asteista huono- osaisuutta tai syrjäytymistä. Rikollisuus taas itsessään lisää huono- osaisuutta ja syrjäytymisen kuilua, joka taas aiheuttaa muita lieveilmiöitä kuten päihdeongelmia, asunnottomuutta ja koulunkäynnin haasteita, josta taas mahdollisesti seurauksena työttömyyttä.

Tekemämme haastattelut tukevat opinnäytetyömme teoria pohjaa ja meidän ennako-oletusta nuorisorikollisuudesta ja syrjäytymisestä sekä ennaltaehkäisyn

merkityksestä. Peruspalveluissa tehtävä työ nuorten kanssa esimerkiksi kouluissa osoittautuu haastatteluiden ja teorian pohjalta keskeiseksi keinoksi ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja ongelmien kasaantumista.

Haastatteluiden pohjalta ennaltaehkäisevä työ koetaan pääosin onnistuneeksi, mutta lisäresursseja jo olemassa oleviin palveluihin kaivataan lisää. On olemassa jo selkeästi hyviä ennaltaehkäisevän työn toimintamalleja, mutta työntekijöitä, jotka työtä toteuttavat, tarvittaisiin lisää.

Haastatteluiden ja teorian yhteenvetona voidaan todeta, että nuorten kokonaisrikkollisuutta on pysynyt melko matalalla tasolla ja rikollinen käyttäytyminen ilmenee pienellä joukolla nuoria. Väkivalta on kuitenkin viime vuosina muuttanut muotoaan entistä raaemmaksi ja väkivaltaa kuvataan paljon sosiaaliseen mediaan. Tästä johtuen haluammekin korostaa ennaltaehkäisevän työn tärkeyttä yksilön itsensä kannalta sekä yhteiskunnan näkökulmasta. Yhteiskunnalle on kannattavampaa panostaa ennaltaehkäisevään työhön, koska se on kustannustehokkaampaa puuttua mahdollisiin ongelmiin varhaisessa vaiheessa, kuin korjata jo syntyneitä vahinkoja.

Mielestämme ennaltaehkäisevien palveluiden puuttumisesta puhutaan yhteiskunnassamme paljon. Opinnäytetyössämme otimme esimerkki kaupungiksi Turun ja perehdyimme sen tarjoamaan palvelukokonaisuuksiin nuorille. Opinnäytetyötä tehdessämme keskustelimme alan toimijoiden kanssa ennaltaehkäisevistä palveluista nuorille. Keskiöksi muodostui ammattilaisten osin puutteellinen ammattitaito ymmärtää palveluohjauksen merkitys. Ennaltaehkäisevien palveluiden tunnistaminen nousi yhdeksi osatekijäksi, jossa nuorta ei välttämättä osata ohjata oikeaan palveluun tietyissä elämänvaiheissa.

Mielestämme opinnäytetyöstämme nousee esiin korkea kynnyks puuttua nuorten ongelmiin ja oireiluun, jonka juurisyitä olisi aiheellista tutkia lisää ja syvemmin. Kehityskohteena ehdotamme, että nuorille suunnattuja palveluita yhtenäistettäisiin valtakunnallisesti; mielestämme jokaisella nuorella asuinpaikkakunnasta riippumatta tulee olla oikeus riittäviin ennaltaehkäiseviin palveluihin, jonka avulla tuetaan nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

10 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli perehtyä nuorisoriikollisuuteen ja sen syntymiseen vaikuttaviin osatekijöihin ja tuoda näkyväksi kuntien pirstaleista palvelujärjestelmää. Halusimme syventyä Turun kaupungin ennaltaehkäiseviin palveluihin ja tuoda esiin sitä, mitä palveluita on olemassa. Tämän tarkoituksena on tuoda palvelut näkyviksi kyseisen asiakasryhmän kanssa työskenteleville alan ammattilaisille, jotta palveluita osattaisiin kohdentaa ja tarjota asiakkaille oikea-aikaisesti eri elämän vaiheissa.

Toivomme, että opinnäytetyömme kannustaisi ja tukisi ammattilaisia perehtymään oman kunnan tarjoamiin palveluihin syvemmin ja sitä kautta tunnistamaan, miten erilaisia palveluita voitaisiin hyödyntää eri asiakastyön vaiheissa. Lisäksi tavoitteenamme oli tuottaa ammattilaisille tietoa siitä, miten voidaan konkreettisesti tunnistaa ne lapset ja nuoret, jotka ovat vaarassa syrjäytyä ja sitä kautta päätyä mahdollisesti rikosten tekemiseen. Lisäksi toivomme, että opinnäytetyömme auttaa ymmärtämään, että ennaltaehkäisevää työtä tehdään jo silloin, kun esimerkiksi nuori kärsii yksinäisyydestä ja hänet ohjataan Nuorisotiloihin viettämään vapaa-aikaa.

Ennen opinnäytetyömme aloitusta, meillä oli ennakkokäsityksenä, että lasten ja nuorten erilaiset taustatekijät vaikuttavat kohonneesti siihen, päätykö nuori rikosten tekijäksi. Ennakkokäsityksemme osoittautui oleelliseksi tekijäksi syrjäytymiseen ja rikolliseen käyttäytymiseen. Haitallisia taustatekijöitä, jotka kasvattavat riskiä rikosten tekemiseen, ovat muun muassa ylisukupolvinen huono-osaisuus, perheiden sisällä olevat ristiriidat, laajempi sosiaalinen ympäristö ja kaverisuhteet sekä sen myötä tuleva sosiaalinen paine.

Opinnäytetyömme osoittautui yllättävän haasteelliseksi, vaikka aihe itsessään on erittäinkin ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Haasteena oli rajata aihe tiiviiksi kokonaisuudeksi, jossa aihealueemme olennaiset asiat tulevat mahdollisimman laajasti käsitellyksi. Hankalaa oli myöskin se, että tutkimustietoa hakiessamme ennaltaehkäiseviksi työkaluiksi näyttäytyivät lähinnä ne, joita käytetään silloin, kun nuori on jo ajautunut rikoksia tekemään. Lisäksi tutkimustietoa eri kansainvälisesti hyväksytyistä tietokannoista osoittautui kovin vähäiseksi. Tästä johtuen lähdimme pohtimaan rikollisuuden ennaltaehkäisyä syrjäytymisen kautta ja sitä, miten eri palveluissa pureudutaan syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. Yhtenä havaintonamme olikin, että syrjäytyminen ja nuorisorikollisuus kulkevatkin hyvin vahvasti käsikädessä.

Vaikka opinnäytetyön aihe oli haastava, olemme mielestämme onnistuneet tuomaan näkyväksi, mitkä tekijät vaikuttavat syrjäytymiseen ja nuorisorikollisuuteen. Lisäksi tuomme kattavasti esiin nuorta suojaavia tekijöitä ja ennaltaehkäisevän työn merkityksen. Saimme laajasti tietoa Turun kaupungin tarjoamista ennaltaehkäisevistä palveluista, joista toivomme olevan hyötyä muille nuorten kanssa työskenteleville ja opiskelijoille. Haluamme myös haastaa opinnäytetyömme kautta muiden kuntien työntekijöitä perehtymään oman kuntansa palveluverkoston ja aktiivisemmin verkostoitumaan eri yhteistyökumppaneiden kanssa.

LÄHTEET

- Haikkola, L., Hästbacka, N., & Pekkarinen, E. (toim.). (2019). Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf
- Haikkola, L., Hästbacka, N., & Pekkarinen, E. (toim.). (2019). Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf
- Teoksessa Acosta, E., de Bustillo, M. C. M., Martín, E., Aragón, N., & Betancort, M. (2012) Evaluation of the effectiveness of minimum intervention measures on young offenders. The Spanish journal of psychology.
- Honkatukia, T., & Kivivuori, J. (toim.). (2006). Nuorisoriikollisuus. Määrät, syyt ja kontrolli. (Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221; Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura julkaisuja 66; Nuorisosian neuvottelukunta julkaisuja 33.) Saatavilla 19.11.2021 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152459/221_Honkatukia_Kivivuori_2006.pdf?sequ
- Huono- osaisuuden kasautuminen nuoruudesta keski-ikään. (2017). Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti. [file:///C:/Users/idehelen/Downloads/63657-Kirjoitus%20\(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asiasanat\)-72100-1-10-20170511%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/idehelen/Downloads/63657-Kirjoitus%20(sis%C3%A4lt%C3%A4en%20ydinasiat,tiivistelm%C3%A4t%20&%20asiasanat)-72100-1-10-20170511%20(2).pdf)
- Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. (2021). Findikaattori. (31.3.2021). Nuorten kokonaisrikollisuus. <https://findikaattori.fi/fi/96>
- KvaliMOTV. (i.a.). Laadullinen tutkimus. Saatavilla 19.11.2021 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html
- KvaliMOTV. (i.a.). Teemahaastattelu. Saatavilla 19.11.2021 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

- L262/1940. Laki nuorista rikoksentekeijöistä 31.5.1940/ 262 L 262/1940. Laki nuorista rikoksentekeijöistä 31.5.1940/262 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>
- L633/2010. Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 24.6.2010/633. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100633>
- Linkki-toiminta. (i.a.). Toiminta nuorille. Saatavilla 10.09.2021 <https://linkkitoiminta.fi/toiminta/nuorille/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (i.a.). Tukihenkilötoiminta. Saatavilla 10.09.2021 <https://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/ammattilaisille/tukihenkilotoiminta/>
- Minilex. (2015). Nuorten rikoslaki. Saatavilla 19.11.2021 <https://www.minilex.fi/a/nuorten-rikoslaki>
- Oikeusministeriö. (i.a.). Rikoksen torjunta. Saatavilla 04.08.2021 <https://oikeusministerio.fi/rikoksantorjunta>
- Oikeusministeriö. (i.a.). Uusintarikollisuuden ehkäisy. Saatavilla 04.08.2021 <https://rikoksantorjunta.fi/uusintarikollisuuden-ehkaisy>
- Punainen Risti. (i.a.). Nuorten turvatalo. Saatavilla 10.09.2021 <https://www.punainenristi.fi/hae-apua-ja-tukea/nuortenturvatalot/>
- Puska, M. (2017). Nuoret fyysisen väkivallan tekijöinä. Määrällinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten nuorten väkivaltaista rikoskäyttäytymistä selittävistä tekijöistä [Pro gradu- tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Teoksessa T. Solantaus ja J. Paavonen (2009). Vanhempien mielenterveyshäiriöt ja lasten psykiatriset ongelmat. Lääketieteellinen aikakauskirja *Duodecim*.
- Puska, M. (2017). Nuoret fyysisen väkivallan tekijöinä. Määrällinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten nuorten väkivaltaista rikoskäyttäytymistä selittävistä tekijöistä [Pro gradu- tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Teoksessa J.

McCord (1999). Alcoholism and crime across generations. *Criminal Behaviour and Mental Health*.

Puska, M. (2017). Nuoret fyysisen väkivallan tekijöinä. Määrällinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten nuorten väkivaltaista rikoskäyttäytymistä selittävästä tekijöistä [Pro gradu- tutkielma, Jyväskylän yliopisto].

[https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y) Teoksessa J. Haapasalo (2006).

Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä.

Puska, M. (2017). Nuoret fyysisen väkivallan tekijöinä. Määrällinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten nuorten väkivaltaista rikoskäyttäytymistä selittävästä tekijöistä [Pro gradu- tutkielma, Jyväskylän yliopisto].

[https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65785/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201910084363.pdf?sequence=1&isAllowed=y) Teoksessa D. Farrington (2005).

Childhood origins of antisocial behavior. *Clinical Psychology & Psychotherapy*.

Rikosuhripäivystys. (i.a.). Nuorisorikollisuus on vähentynyt pitkään, mutta viime vuonna vakavin väkivaltarikollisuus lisääntyi- Poliisi: "Toistaiseksi suhtautuisin edellisvuoden poikkeusolojen seurauksena.

<https://www.riku.fi/nuorisorikollisuus-on-vahentynyt-pitkaan-mutta-viime-vuonna-vakavin-vakivaltarikollisuus-lisaantyi-poliisi-toistaiseksi-suhtautuisin-edellisvuoden-piikkiin-poikkeusolojen-seurauks/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Vaikuttavuus ja kustannukset. Saatavilla

06.08.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/seuranta-ja-vaikuttavuus/vaikuttavuus-ja-kustannukset>

Tuovi. (i.a.). Sisäisen turvallisuuden portaali. Nuorten rikollisuuden vähentäminen. <https://sisainturvallisuus.fi/nuorten-rikollisuuden-vahentaminen>

Turun kaupunki. (2020). Lapsiystävällistä kaupunkia rakentamassa. Turun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Saatavilla

10.06.2021 https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/las-ten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelman_2020-2023_luonnos_kerro_kantasi.pdf

Turun kaupunki. (i.a.). Etsivä nuorisotyö. Saatavilla 10.09.2021

<https://www.turku.fi/ota-yhteytta/tyollisyyspalvelut/etsiva-nuorisotyö>

Turun kaupunki. (i.a.). Lastensuojeluilmoitus. Saatavilla 23.10.2021

<https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/hatatilanteet-ja-paivystys/sosiaalipalveluiden-paivystys-0>

Turun kaupunki. (i.a.). Nuorisotilat. Saatavilla 10.09.2021

<https://www.turku.fi/nuorisotilat>

Turun kaupunki. (i.a.). Oppilashuolto. Saatavilla 10.09.2021

<https://www.turku.fi/paivahoito-ja-koulutus/perusopetus/oppilaantuki/oppilashuolto>

Turun kaupunki. (i.a.). Perheneuvola. Saatavilla 10.09.2021

<https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/terveyspalvelut/neuvolapalvelut/perheneuvola>

Turun kaupunki. (i.a.). Pääpoliisiaseman ankkuritoiminta. Saatavilla 23.10.2021

<https://www.turku.fi/toimipaikat/paapoliisiaseman-ankkuri-toiminta>

Turun kaupunki. (i.a.). Sosiaalipäivystys. Saatavilla 23.10.2021

<https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/perhe-ja-sosiaalipalvelut/sosiaalipaivystys>

Turun kaupunki. (i.a.). Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioi-

miseksi. Saatavilla 23.10.2021 <https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/perhe-ja-sosiaalipalvelut/sosiaalipaivystys/yhteydenotto>

Väänänen, T. (2017). Nuorten omaisuusrikollisuus. Sosioekonomisten taustatekijöiden vaikutus. Teoksessa J. Kivivuori. (toim.) Nuorisoriikollisuuden sosiologiset selitykset.

LIITE 1. Haastattelurunko Turun Ankkuritiimin sosiaalityöntekijälle

1. Millaiset työmenetelmät teillä ovat käytössä tällä hetkellä nuorten auttamiseksi ja tukemiseksi?
2. Mitkä ovat kriteerit sille, että asiakas ohjautuu teille?
3. Kuinka kauan asiakkuus keskimääräisesti kestää?
4. Ketkä toimivat yhteistyökumppaneina?
5. Millaisia tuloksia on saatu aikaiseksi ja tuleeko samat asiakkaat usein takaisin?
6. Mitä työkaluja toivoisitte enemmän oman työnne tehostamiseksi? Toimiiko työskentelyne myös ennaltaehkäisevästi?
7. Millaisen nuorisoriikollisuus näyttäytyy tällä hetkellä?
8. Onko teidän toimintamalli mielestänne riittävä nuorisoriikollisuuden ehkäisemiseksi? Millaisia ennaltaehkäiseviä palveluita nimenomaan nuorille Turussa toivoisit olevan?

LIITE 2. Haastattelurunko Turun sosiaalipäivystyksen perheohjaajalle

1. Miten mielestäsi nuorten ennaltaehkäisevä työ näkyy Turussa?
2. Mitkä ennaltaehkäisevät palvelut ovat mielestäsi toimivia ja miksi?
3. Tunnistetaanko (Turussa) mielestäsi riittävän ajoissa nuorten tuen tarve ja mitkä ovat mielestäsi tyypillisimpiä merkkejä varhaisesta tuen tarpeesta nuorten kohdalla?
4. Miten työssäsi sosiaalipäivystyksessä nuorten syrjäytyminen ja nuorisorikollisuus näyttäytyvät?
5. Kuinka usein kohtaat nuorten rikollisuutta työssäsi ja mitä kautta tieto rikoksia tekevästä nuoresta kulkeutuu sosiaalipäivystykseen?
6. Mitä kehittäisit Turun nuorten ennaltaehkäisevässä työssä?

LIITE 3 Haastattelurunko rikoksilla oirehtivalle nuorelle

1. Minkä ikäisenä aloit rikkoa lakia ja millaisista rikoksista oli kyse?
2. Oliko elämässäsi ennen rikoksia tekijöitä, jotka myötävaikuttivat rikosten tekemiseen?
3. Koetko, että olisit tarvinnut jo ennen rikoksilla oirehdintaa apua ja tukea elämän haastekohtiin?
4. Mitä tukea olet saanut nuorena/varhaisaikuisuudessa?
5. Mitä toivoisit ammattilaisilta, jotka työskentelevät vaikeassa tilanteessa olevien nuorten kanssa?
6. Minkä ohjeen tai neuvon haluaisit antaa muille samassa tilanteessa oleville nuorille?